

Нұрбекова Ж.А.,
Жаназарова З.Ж.,
Файзуллина А.К.

Құрылымдық әлеуметтік жұмыстың тарихи негізі

Мақалада әлеуметтік жұмыстың тарихи ретроспективада ғылыми концепцияның құрылуы және дамуы қарастырылған. Уақыт өте келе әлеуметтік жұмыс түрі мен оның тәсілдері өзгеріп отырды, бірақ әлеуметтік жұмыстың негізгі принципі әлеуметтік көмек көрсету болып қала береді, әлеуметтік жұмыскердің басшылығымен жүргізілетін және клиенттің тікелей өз-өзіне көмек көрсете алу қағидаларын меңгеруіне байланысты қалыптасады. Басты стратегия клиенттің дербес қимыл әрекеті деңгейінің жоғарылауына, оның өз өмірін басқару қабілетінің дамуы мен туындаған мәселелерді өз бетімен шешуіне бағытталады.

Түйін сөздер: принциптері, әдістері, ұғымдарды дамыту, әлеуметтік жұмыс, клиент.

Nurbekova Zh.,
Zhanazarova Z.,
Fayzullina A.

Historical basis of structural social work

In the article «Historical basis of structural social work» discusses the emergence and development of scientific concepts of social work in historical retrospect. Over time, the changed methods and forms of work, but the main principle of social work is social assistance, understood as the formation of a social worker under the supervision of and with the direct participation of the client to self-help skills. The main strategy is actions aimed at increasing the independence of the client, the development of his ability to control his life and himself to solve problems.

Key words: principles, techniques, development of concepts, social work, the client.

Нұрбекова Ж.А.,
Жаназарова З.Ж.,
Файзуллина А.К.

Историческая основа структуры социальной работы

В статье рассматриваются становление и развитие научных концепций социальной работы в исторической ретроспективе. Со временем изменялись приемы и формы работы, но главным принципом социальной работы остается оказание социальной помощи, понимаемой как формирование под руководством социального работника и при непосредственном участии клиента навыков к самопомощи. Главной стратегией являются действия, направленные на повышение степени самостоятельности клиента, развитие его способности контролировать свою жизнь и самому решать возникающие проблемы.

Ключевые слова: принципы, приемы, развитие концепций, социальная работа, клиент.

**ҚҰРЫЛЫМДЫҚ
ӘЛЕУМЕТТІК
ЖҰМЫСТЫҢ
ТАРИХИ НЕГІЗІ**

Әлеуметтік жұмыс мәселелері жайлы жұмыстар ғылыми әдебиет талдауында отандық ғалымдар көп қатынастардағы жаңа қырларын байқауда. Бұрынғы уақытта олар мемлекеттің ішкі әлеуметтік-экономикалық саясаты мен идеологиясы болған. 1991 жылы біздің елімізде ашылған «әлеуметтік жұмыс» мамандығы – бұл отандық әлеуметтану тарихындағы вежа. Көптеген дамыған елдер әлеуметтік жұмыскерлерді дайындауда, халықты әлеуметтік қорғау жұмысы қызметі жайлы үлкен тәжірибеге ие. Мысалы, АҚШ-тағы Колумбия университетінің әлеуметтік жұмыс кафедрасы XIX ғасырдың 90-жылдары ашылған. Қазіргі кезде Қазақстанда шетелдегі әлеуметтік жұмыстың теориясымен танысу, әлеуметтік жұмыстағы практикалық тәжірибесіне талдау жасау біздің мемлекетімізде қолдануы мүмкіндігі мақсатында жасалуда. Сондықтан да, әлеуметтік жұмыстың шетелдегі тәжірибесіне логикалық және рационалды теориялық-әдістемелік талдау жасау маңызды болып табылады.

Шетелдік тәжірибенің көп ғасырлық тарихы бар, олар көп бейнелі және алуан түрлі. Сол себепті әлеуметтік жұмысты теориялық қалыптастыруды ұйымдастыру туралы пікір, әлеуметтік жұмыс түрлері мен әдістері, ғылыми бастаулар көрсеткендей әлеуметтік жұмыскерлердің дайындық деңгейі көрсетеді, олар біздің отандық тәжірибені айтарлықтай басып озған.

Әлеуметтік жұмыстың әлеуметтік-интегративті сипаттамасы оның теориясының спецификациясы көрсетеді, кешенді, шындықтың көпөлшемді – диалектикалық ыңғайы, адамның көп көзқарасы, өмірлік қызметтерінің ортасы және оған көрсетілетін көмек пен қолдаудан көрінеді. Яғни, бұл дегеніміз әлеуметтік жұмыс процесі жағдайына педагогикалық, экологиялық, экономикалық және тағы басқа ғылымдардың қосылғанын көрсетеді.

Өзінің негізгі әдістемелік жолдауы әлеуметтік жұмыс теориясының дамуында философиялық, психологиялық және әлеуметтік білімдердің жойылуын байқатады.

Философия әдістер жиынын барлық ғылымдардағы теориялық қызметтердің принцип жүйесін айқындауға мүмкіндік береді. Бұлардың барлығы әлеуметтік мәдени контекстік мазмұны және негізгі ойларды, ол теоретиктер міндеттің ортақты-

ғымен біріктіреді – тұлғаның өмірлік ортасын құру принципін іздеу болып табылады. Бұған қоса, ол әлеуметтік жұмыстың теориясын ұсынады, үйренушілік қызметтің негізгі әдісі – рационалды реконструкция әдісі, интенсивті теоретизация және рефлексия болып табылады.

Әлеуметтік жұмыста теориялық қызмет ғылыми танымның жалпы философиялық принципі негізінде – детерменизм, гносеологиялық ыңғай, жекелік ыңғай, даму, сананың бірлігі және қызметі – адамдар жайлы көзқарас жүйесін қалыптастырады және қоршаған табиғат пен әлеуметтік шындықты айқындайды. Әлеуметтік жұмыстың метатеоретикалық негізі көп өлшемді жағдайдың диалектикалық үйлесімділігі және қоғам философиясының ойы болып табылады. Әлеуметтік жұмыстың әлеуметтік-философиялық мәселелерін қарастыруда өзара қызметінің позициясы және тұлға мен қоғамның өзара әсері маңызды болып табылады; адамның әлемдегі, мәдениет және тарихтағы орны; ғаламның әлеуметтік, рухани және экономикалық жайы; перспективті жаһандандудың дамуы мен тенденциясы; заманауи қоғамдағы гуманистикалық идеалының қорғалуы.

Сонымен қоса, философиялық ілімдер әлеуметтік жұмыстың әлеуметтанулық концепциясын қалыптастырады, олар адамның жеке санасының негізінде құрылған, саналы – дағдарыстық, рефлексивті ойлауы, өз уақытының маңыздылығын сезіну, басқа адамдарға тең қатынасы, өзінің әлемге деген әсерінің бар екенін сезіну мен тұрмыстың түрлілік трансценденттілігі.

Әлеуметтанушылық негізі маманның тәжірибелік қызметінің интеллектуалды және рухани фундаменті ретінде жүргізіледі, әлеуметтік жұмыскер өзінің қабылдауы негізінде тәжірибе барысында өзінің білімі мен біліктілігі, құндылығы мен өмірлік тәжірибесі, сезім мен жеке сапаларын қолдануы керек. Психология әлеуметтік жұмыстың әдістемелік негізі ретіндегі бірінші ғылым болып танылды. Психология әлеуметтік жұмысқа тиесілі екі өзара байланысты функция атқарады: теоретикалық және әдістемелік. Теоретикалық функция мақсаттар арасындағы байланыстардың құралуымен және әлеуметтік жұмыстың мазмұны мен индивидуалдылығы және коллективті психологиялық құбылыс, олар арнайы психологиялық теория коллективті психологиялық құбылыс, олар арнайы психологиялық теория көмегімен жүзеге асады – тұлғалық теория, гуманистикалық психология, когнитивті теория және т.б. Әдістемелік функция тұлғаның әлеуметтенуін зерттеудегі өмірлік қызметінің

жағдайларына психологиялық заңдылықтарды қолдану болып табылады.

Психологиялық білім негізінде – психодинамикалық теоретикалық ыңғай бар, XX ғасырдың басынан ортасына дейін әлеуметтік жұмыс концепциясын жасауда барлық салада кездеседі. Бірақ, бәрінен бұрын индивидуалды клиенттерге көмек көрсету маңызды болып табылады. Ол З. Фрейдтың психоанализ негізінде қалыптасты және негізін клиент пен өзі тұрған жағдайдың алдыңғы тәжірибесі мен арманы мен арманы еместі басты назарда ұстайды. Ал негізгі «жағдаймен жұмысты» американ оқымыстысы М. Ричмонд ұсынады, әлеуметтік жұмыс әдісін негіз етеді. Яғни, маманның клиентті қабылдауы іспеттес. Бұл ыңғайда үлкен назар индивидуалды клиентке аударылды, яғни, мәселені маманмен өзара әрекеттесу негізінде шешу.

Тұлғаның әлеуметтік ортасына да маңызды көңіл бөлінуде, мұнда адам қолдана алатын қоғамдық ресурстар мен мүмкіндіктердің негізінде жасалады. М. Ричмонд әлеуметтік жұмыстың төрт әдісін көрсетеді – бұлар индивидті түсіну, әлеуметтік ортаны түсіну, өзара келісушілікке сүйенген қызмет және әлеуметтік ортадан көрініс табатын оперативті құралдар қызмет. Ең соңғысы болып әлеуметтік жұмыстағы психологиялық білімнің қосымша бағытының негізі салынды – бұл тұлғаның потенциалының (өзінің күшеюуі) дамуы және жеке психологиялық ресурстарды табуға байланыссыз көмек көрсету.

Әлеуметтік жұмыс төңірегіндегі зерттеулердің толық әдістемелік фундаментті көбінде әлеуметтану қарастырады, П. Сорокинның қоғам туралы ілімі – «генерализующая» ұғымы.

Әлеуметтану объектіні зерттеудің көп жағын көрсетеді, яғни олар нәжіжелерінде түсіндіруге көмектеседі, әлеуметтік ортадағы қатынасты түсіну мен өзгертуге әкеледі. Әлеуметтік жұмыста бұлар құру мен түрлі технологияларды тартуға және көмек көрсету әдістемесі мен қолдау, клиенттерге түрлі ыңғайды қолдану т.б.

Әлеуметтік парадигмалар ең алдымен құрылымдық әлеуметтік жұмысты дамытуға мүмкіндік туғызады. Құрылымдық әлеуметтік жұмыс – әлеуметтік ортадағы мекеме жүйесін дамытудағы мамандар қызметі болып табылады. Бұл белсенділік әлеуметтік жұмыста макродеңгейлерге бөліну мен мемлекеттің әлеуметтік саясатына бағытталған оптималдық іске асырушылық пен ойлап табуға тиесілі және халықты әлеуметтік қорғау.

Әлеуметтік орта приоритетті қоғам сферасына кіреді, адамның өмірлік күшін дамыту негі-

зінде анықталған, әлеуметтік өмірінің мәдениеті болып табылады. Мұнда әлеуметтік қорғау мен халықтың түрлі топтарының өмірлік қызметтерін қолдау стратегиялық маңызды болып табылады.

Көптеген елдер жиырма жүз жылдықтың екінші жартысында деңгейлі кезенді бастан кешті, бұл қоғам дамуындағы тек экономикалық, саяси, мәдени – рухани эффективті формасын іздеуді ғана талап еткен жоқ, халықтың әлеуметтік қолдаудағы құралдарды іздеуді де қойды. Мұны толық түрде Ресейге жатқызуға болады, 1990 жылдары болған қоғам дамуындағы радикалды идеологиялық және әлеуметтік-саяси қайта бейімделуі еді. Бұл өз кезегінде советтік кезеңдегі халықты әлеуметтік қорғаудың кері тәжірибесін қажет етті, отандық қайырымдылық тарихы, мемлекеттің әлеуметтік саясаты, ұйымдастырылуынан халықтың «әлсіз» топтарын әлеуметтік қорғау.

Бұл кезеңде Ресейде әлеуметтік жұмыстың қызметтері маманданған түрде және білікті кадрлар дайындауға дайын еді. Шетелдік тәжірибені үйрену әлеуметтік мәселелердің спецификасымен байланысын көруге және осы мәселелерді шешуге бағытталған әлеуметтік жұмыстың формаларымен байланысын көруге мүмкіндік берді.

Бұл байланыста мынаны білу өзекті еді, қазіргі қоғам қандай жағдайда, қандай да бір жағдайларда адамдарға көмек көрсетуді жүзеге асыру, қолдау күтушілерге, тағыда осы іспеттес мәселелерді қарастыру. Дегенмен, адамдардың қандай да бір әлеуметтік топтың өкілі ретінде ерекшеліктерін білу де маңызды (ұлттық – этникалық, кәсіби, жас аралық, мүліктік, әлеуметтік – кластық және т.б.). Сонымен қоса, біз ғылыми білімнің үзінді мағлұмат емес, шынайылығына негізделеді. Бұл планда әлеуметтанудың дамуы үлкен маңыздылығын көрсетеді.

XX ғасырдың екінші жартысында әлеуметтанудың сипаты үлкен әлеуметтік теориялардың туындауына әкелді, классикалық әлеуметтану парадигмасының модернизациясы («сорокиндік», «веберлік», «парсондық», «дюркгеймдік», ренессанстар және т.б.), әлеуметтік білімнің өзін дамытумен байланысы ғана емес, жаһанданған деңгейде қоғамның терең трансформациясы, белсенді жұмыстың орта деңгейлілігі мен салаларының әлеуметтік теориясы болып табылады. Олар эмперикалық әлеуметтанудың әдістемелік, теориялық деңгейлерінің байланысын көрсетеді.

Заманауи әлеуметтанулық білімнің бұл деңгейі (XX ғасырдың екінші жартысында) ор-

та деңгейлі теориялардың мәселелерін бөлуді сипаттауда (әлеуметтік басқару, қылмыстық әлеуметтану, әлеуметтік бейімделу, әлеуметтену және т.б.) және салалық әлеуметтік теория (әлеуметтік еңбек, саясат, білім, өнер және т.б.), «объектті» әлеуметтік теорияға жақын (жастар әлеуметтануы, отбасы әлеуметтануы және т.б.). бұл орта деңгейлі әлеуметтік теория шектеулі сипатқа ие, шекараның нақты еместігі, бірақ ол түсінікті сипатта, аргументті, түсінікті абсолютті үлкен жағдайды сипаттайды.

Орта деңгейлі әлеуметтік теорияның үшінші жаңа санына XX жүзжылдықта мамандар әлеуметтік жұмыстың әлеуметтік теориясын да жатқызады – әлеуметтік жұмыстың әлеуметтенуінің субъективті әлеуметтік өмірі, өмірдің қиын жағдайына түсушілікті жатқызады.

Әлеуметтік жұмыс қоғамдық өмірдің құбылысы ретінде, институционалды құрастыру заманауи қоғамда XIX ғасырдың екінші жартысында XX ғасырдың басында туындай бастады. Ол адам мен қоғамның өмірлік қызметінің қиындауының нәтижесі, әлеуметтік шаруашылықтың ұлттық гуманистикалық дамуы, өндіріс эволюциясының құралы мен әлеуметтік сфера, соңғысының өсуінің әсері, сонымен қоса халықтың еңбегінің өсімділігі маңызды болып табылады. Бұнда әлеуметтік – тарихы және табиғатында тұрмыстағы адам мәселелерін басты назарға алды. Бұл әлеуметтік жұмыстың белсенді мәселелерін жасау, әлеуметтік теорияның адекватты ізденуі болып табылады.

Әлеуметтік жұмыстың теориялық негізде жеке концептуалды теориясы кіші ғылыми парадигмасы ретінде, дәстүр ретіндегі парадигманы құруға мүмкіндік береді, әлеуметтік ойлаудың жалпы ыңғайына негізделген. Бұнда шағын парадигмалар фактының болуы, әлеуметтік жұмыстың «бәсекелестік» моделін, бірнеше фундаментальды дәстүрді, әлеуметтік және ғылыми – теоретикалық жағдайды сипаттайды. Мысалы, М. Пейннің пікірінше АҚШ пен, Ұлыбританияның әлеуметтік жұмысының негізгі парадигмасы 1970-1980 жылдары психоанализ бен гуманистикалық этикаға сүйене отырып, теориялық және психоәлеуметтік жұмыстың тәжірибесін көрсетеді.

Қазіргі уақытта көптеген авторлар әлеуметтік парадигманың төрт түрін көрсетеді, оларды әлеуметтік теориялардың түрлі талдауын қолданады, сонымен қоса, әлеуметтік жұмыстың теориясы. Бұл парадигмаларға: «радикалды-гуманистикалық», «радикалды-құрылымдық», «интерпритативті» және «функционалистік». Бі-

рақ кейбір авторлар осы парадигмалар әлеуметтік қызметте альтернативті көзқараста болады, әртүрлі көзқарастағы ыңғайларды қарастырады. Бұл теориялар альтернативті мағынада, мысалы оперативті түрлі парадигмалар жалғаспалы, бірақ нақты уақыт жағдайында бір уақытта бірден көп парадигманы емдеуге болмайды, себебі, біз бір парадигма жағдайын қолданғанда басқа парадигмалардың жоққа шығарылуын байқаймыз.

Парадигмалық әлеуметтанушылық концепцияларды, әлеуметтанушылық теорияларды оқып-үйрену әлеуметтік жұмысты және микро-деңгейін шағын әлеуметтік топта немесе клиентпен жұмыс жасау барысында жетілдіруге үлкен жол ашады.

Ғылымның парадигмасы ретінде кейбір ғылыми қауымдастықтың қоршаған ортаға деген қатынасына байланысты алатын зерттеушілік позициясын көрсетуге болады. Сол себепті, әлеуметтік жұмыстың кейбір концепциялар функционалды, радикалды-гуманистік, радикалды-құрылымдық және интерпретативтік әлеуметтанушылық парадигмалар бағытында дами бастады. Енді сол парадигмаларды тереңірек қарастырамыз.

Құрылымдық теоретикалық бағыт XIX ғасырдың соңында қалыптаса бастап, тек әлеуметтанудың ғана емес, сонымен бірге эконмика, саясаттану секілді қоғамдық ғылымдарда өз тамырын кеңге жая бастады. Негізінен алғанда, мамандарды әлеуметтік дисфункциялар көп қызықтырып, сол себепті, кәсіби қарым-қатынас орталығына қоғамның құрылымы шеңберінде клиенттің мәселелерін шешу мен бағалауға бағытталған әлеуметтік жауапкершілікке міндеттелген әлеуметтік жұмыскердің сұлбасы жасап шығарылды.

Келесі әлеуметтанушылық қадам – альтернативті психодинамикалық қадам әдіснамасы секілді XX ғасырдың 30 жылдары туындады. Бұл – американдық маман В. Робинсонның есімімен байланысты функционалды теоретикалық бағыт еді. Сонымен қатар, бұл бағытта көмек көрсету процесі микорортада жүзеге асып, қоғамның функциясы және белгілі бір қызмет көрсету деп түсіндіріледі. Алайда, басты назар порцестің жүзеге асырылуын клиенттің өзі жауапты болатын өзгерістер процесіне аударылады. Соған байланысты, тұлға потенциалын және оның дамуындағы мәдени факторларды қолдану маңыздылығы алғашқы орынға ие болып есептеледі. Бұл процесте маманның басты рөлі клиентті қамтамасыз ете отырып, оны өзін-өзі дамытуына қамтамасыз ету ресурстарын ұсына отырып, жол

ашу. Бұл бағыт қазіргі таңда әлеуметтік қызметтің ұйымдары мен жұмысын функцияландыруда маңызды қадам саналып отыр.

Функционалды парадигма әлеуметтік сферада әрекет етудің басты міндеті ретінде сәтті адаптация жүргізу үшін клиентке және оны қоршаған адамдарға белгілі бір деңгейде ықпал ету болып есептелінеді. Бұл қадам әлеуметтік проблемаларды түсіндіру мен оны шешу жолдарын табу мақсатындағы рационалдылыққа көп көңіл бөледі. Осы бағытты ұстана отырып, әлеуметтік жұмыскер клиентпен тізе қосып, алдыға қойылған мақсатқа жетуге және адамдардың бір-бірімен белгілі бір деңгейдегі қарым-қатынасын сараптауға ұмтылады. Сонымен бірге, бұл жағдайда тұлға өмір сүруіндегі әлеуметтік факторларды, адамның ортаға деген бейімделу механизмін, клиенттік өзіндік бейімделу дағыларын игере алуын есепке алуы міндетті.

Функционалист – әлеуметтанушылар қоғамның еңбек бөлінісін талдай келе, қоғам ішінде қандай кәсіп иелері басымдылыққа ие екенін анықтауға көп ой тоқтатады. Функционалды қоғамдағы еңбек бөлінісін есепке ала отырып, мамандықтардың функциялары арқылы іске асатын әлеуметтік қажеттіліктер туралы зерттеулер жүргізеді.

Радикалды-құрылымдық парадигма клиенттің әлеуметтік қабілеттілігін арттыруды маманның басты міндеті деп есептеп, сол арқылы дамиды. Осы қадамға негізделі келе, әлеуметтік жұмыста позитивті әлеуметтік ауысымдар жүргізуге бағытталған қызмет көрсету моделі жүзеге асырылады. Бұл модель «өкілеттілігін пайдалану» және «әлеуметтік адвокатура» категорияларында құрылады. Өкілеттілігін пайдалану клиенттің субъектілігіне, оның адамдық потенциалының қалыптасуы мен дамуына мақсат қояды. Бұл жерде әлеуметтік жұмыскер көмек көрсету жолындағы ұстаз, шебер ретінде рөл атқарады.

Радикалды-гуманистік парадигма клиенттің әлеуметтік позициясын өзгерту міндетін арқалайды. Ол адамдарға өзін-өзі тануы мен дамытуы жағдайында және оның қоршаған ортаға ықпалын күшейтуіне көмектесуге негізделген. Маман клиентке мәселені шешу жолдарын артып қоймай, қайта оған шешу жолдарын өзі таңдауына мүмкіндік беріп, өзі әлеуметтік серіктестік құруға жағдай жасайды.

Интерпретативті парадигма клиенттің өмір сүру мәнін өзгертуге бағытталған. Ол жоғарыда айтылған жолға қарағанда, үлкен дәрежеде феноменологиялық білімге арқа сүйейді

және адамдармен қоршаған нақтылық арқылы клиентімен қабылдауға, маман және оның өзара әрекеттесулерін бейнелі түрде интерпретацияны ықылас көрсетеді. Сыртқы әлем туралы ұсыныстар өз туралы адамның ұсыныстарының негіздерінде пайда болады. Ауытқушылығы бар (маскүнемдікпен және тағы басқалар есірткіге кіріптар, аурулармен) топтарда маңызды қолдану осы әдістемеліктер әсіресе жүйелі түрде жұмыс істеуді әбден жетілдіруде, өйткені олардың мүшелерінің бағыттарының өмірлік мәні өзгерісі әлеуметтік тәжірибенің күрделі мәселелерін құрайды

1. Жұмыстың функционалдық үлгісі бұл, қоғам мүлкіне айналдыратын әлеуметтік институттары көмегімен перспектива, тексеруші функциялардың қамтамасыз етуінде мақсат шеңберінде жүзеге асады. Жұмыс әлеуметтік бірліктің қолдауы үшін қызмет көрсетеді. Жастардың энергиясы адамдарды бұл парадигмаға ерекше рөлдердің қоғамында орындауға, жұмысты дайындалуы қоғамның оның моральдық құндылықтарының сүйемелдеуіне бағыттауы керек.

Адамдарға рөлді үлгімен қызмет көрсету үшін жақсы моральдық сапаларға жеткілікті түрде ие адамдармен қатынасуға керектігін түсіндіруді есептейді. Мысалға, жастар ересек өмірге аяқ басуда балалық шағының өткелдік кезеңдерінде болады. Жасөспірімдердің өтпелі кезеңдерінде олардың қабілеті мен бүлікшілігі әлеуметтік қолайлы мақсаттарға бағытталу үшін керек. Бұл жол ересек, кімдікі дұрыс моральдық әлпетімен моральдық құндылықтардың құлауын және өрендерді байланысуды қажеттілікті асты сызылады рөлді үлгімен қызмет көрсете алады. Бұл үлгілер иерархиялық; барлық негізгі шешімдер ересектер қабылдайды. Функционалдық үлгісінің мақсаттарының іске асыруы өз адалдығы арқылы әлеуметтік ретті құндылықтардың қолайлы жүйесімен ие болу қолдауға өрендерді тәртіпке салғанын ойлайды, қазіргі әлеуметтік институттар және құрылымдарға. Негізгі институттар қоғамда өзгеріссіз, этиинституттарды қолдайтын құндылықтарда қалып, бұдан әрі жас буындарға сенім туғызады және ұрпақтан ұрпаққа сақталынып беріледі.

2. Интерпретативті үлгі – бұл адамдарға саналы талпыныс қажетті білімдер алуға көмектесу, және қажеттіктерге басқа дамытуға қатысты өз қажеттік сәйкес келетін сезім, дағды. Бұл перспективаға жұмыс әлеуметтік жағдай немесе адамдардың ортасының кейбір есепке алуы бар

адамдарының қажеттіктерінің дербес дамытуында шоғырландырады.

Мысалға, жас адамдар жастар фазасы арқылы өтетін өмірлері сияқты қаралады. Сайып келгенде, олар бұл фаза тән мәселелерге рұқсат етуі керек. Жастармен жұмыс бұл фазаның өтуі қажетті ересек өмірдегі дағдылары үйрену үшін түрлі мүмкіндіктерді пайдаланған. Жастар мәселелері көзқарасынан қарағанда, өрендер естиарлыққа балалық шағынан ауыспалы фазаларды өтеді. Бұл оларға есеп шығаруға керек тән кезеңдер. Негізгі акцент жеке таңдауға құндылықтарға, қоғамның қазіргі дербес жауапкершілік насихаттауына қойылады. Жұмыстың бағдарламалары жастарға денсаулық сақтау, сексуалды қажеттіліктер мен жасалынған таңдауларын бағдарлауына көмек көрсетеді. Рекреация бағдарламалары өрендерді әлеуметтік коммуникация арқылы үйренетін құрал деп көрсетіледі. Әдеттегідей, бұл бағдарламалар жарыс элементтерінен бас тартады және әріптестік тәжірибесі, өзара көмек және топтық міндеттемелер үшін топтық және техникалар болып шоғырландырады. Жастар – құқықтық адам, олар қабілетті ойлай алады, өмірге өз көзқарастары және өз мінез-құлығына жауапкершілік қабылдауға қабілеттіліктері бар. Ұйымдық құрылымдар жастар шешім қабылдап, жұмыс жасауына мүмкіндік беретін жобалар мен клубтар арқылы жасалады. Шешім қабылдауды құрылымдағы өрендерін қосынды жол бұл жетекші және дербес жауапкершіліктің сапаларының дамыту себепші болатын тетікті сияқты қаралады.

Интерпретативті модельдің мақсаты болып қоғамда белсенді рөл атқаруға дайындалған адамдарды тәрбиелеу, қарым-қатынас құруға дайындауға, адамның бойында «Мен-концепциясын» қалыптастыруға және персоналды қасиеттерін жоғарылатуға бағытталу болып табылады.

3. Радикальды-гуманистік модель. Жұмыстың негізгі идеясы – олар дәлелделгенде және құрылымдар өзгерістердің табысының талпыныстары үшін институционалдықтың жұмылдысына олардың әлеуметтік және саяси ахуалы туралы мәліметтіліктің жеткілікті деңгейіне адамдарды келтіруі жатады. Адамдар сол әлеуметтік нақтылықтың ашық өзгерту мүмкіндігінің айғағы болатын жаңа болмыстар тұтынушы емес, әлеуметтік нормалардың жаратушысын құрастыра алатынын сезінуі керек.

Модельдегі акцент жастар мәселелерінің ажырамас бөлігі сияқты құндылықтардың доминант жүйелерін қарайтын сананың жоғарылатуы

стратегияларында жұмылдырған. Бас ықыласынтымастықтың қамтамасыз етуіне айналады. Ортақтық бір-бірі тіршілік ахуалдың түсінуін құрал сияқты дискриминация жасалатын азшылықтардың топ жақындатқыш сыртқы оқиғалар-

дың бірлескен талдауында салады. Қатынастар өрендермен әріптестіктерде салады. Бұл перспектива негізделген жобаларға араласулардың құрылымдар өрендерді энергияға сәйкес келіп және олардың мүдделеріне жауап береді.

Әдебиеттер

- 1 Жаназарова З.Ж., Нұрбекова Ж.А. Мамандыққа кіріспе: әлеуметтік жұмыс. Оқу құралы. 2013
- 2 Нұрбекова Ж.А., Жаназарова З.Ж., Файзуллина А.К. Әлеуметтік жұмыс теориясының заңдылықтары//Вестник КазНУ. Серия психологии и социологии. №1 (52), 2015–С. 279
- 3 Ж.А. Нурбекова, Д. Дюсебаева, Ж. Айдарқұлова Принципы обслуживания пациентов в условиях хосписа//Вестник КазНУ. Серия психологии и социологии. №1 (44), 2013 –С. 279. –С.75

References

- 1 Zhanazarova Z. Zh., Nurbekova Zh. Introduction to Specialty: social work. Schoolbook. Kazak university. 2013
- 2 Nurbekova Zh. Zhanazarova Z. Zh., Fayzullina A. K. Principles of Social Work//KazNU Bulletin. Psychology and sociology series. №1 (52) 2015. – P. 279.
- 3 Nurbekova Zh. A., Dusebayeva D., Aydarkulova Zh. Principles of service of patients in the conditions of a hospice//KazNU Bulletin. Psychology and sociology series. №1 (44) 2013. –P. 75.